

Hoe serieus is de elite?

Toegegeven, de man is een opiniepeiler, dus geen wonder dat hij graag luistert naar de stem van het volk, maar zijn stelling is interessant genoeg. De Amerikaan Mark J. Penn schreef het leuke boek *Microtrends*, waarin hij een flink aantal kleine, vaak onverwachte verschuivingen in de samenleving beschrijft, die op den duur grote gevolgen kunnen hebben. Kijk eens aan: mensen slapen almaar korter, steeds meer vrouwen doen zwaar mannenwerk, er ontstaan vaker relaties op kantoor, het aantal linkshandigen groeit, meer en meer mensen spelen zelf voor dokter, huisdieren nemen steeds vaker de plaats van kinderen in – *Microtrends* is een amusante verzameling *faits divers*, meestal luchtig, soms serieus. Zo voorspelt Penn dat de illegale hispanics in de VS, die begin 2006 spontaan de straat opgingen tegen een dreigende strenge wetgeving, wel eens de doorslag zouden kunnen ge-

ven bij de komende presidentsverkiezingen, aangezien veel van hun familieleden *wel* stemrecht hebben. Ook rekent Penn af met de notie dat de hedendaagse VS hopeloos in twee

kampen verdeeld zou zijn, Republikenen versus Democraten – het merendeel van de Amerikaanse kiezers is ook nu niet partijafhankelijk; in tegenstelling tot de heersende opinie in Washington laten ze hun stemgedrag afhangen van de kandidaten die zich in beide partijen aandienen. Maar nu zijn stelling. Op eenderde van zijn boek komt Penn met de bewering dat het de hedendaagse elites zijn die de politiek oppervlakkig hebben gemaakt, niet de gewone kiezer. De persoonlijkheid van een politicus is vooral belangrijk voor mensen die zich niet al te veel zorgen hoeven te maken over een paar centen meer of minder of de kwaliteit van het openbare onderwijs. Des te hoger de opleiding en het inkomen, des te meer men zich met trivia bezighoudt; onderzoek wijst het uit. Het gaat niet om de programmapunten van een kandidaat, maar over de vraag of zijn persoonlijkheid wel

warm genoeg is, zijn taal inspirerend, enzovoort. Het is de kletsende klasse, waartoe Penn ook de journalistiek rekent, die zich steeds meer verliest in oppervlakkigheden – terwijl gewone kiezers het het liefst over wezenlijke zaken zouden hebben. Nu heeft Penn lang voor Hillary Clinton gewerkt, dus je begrijpt zijn frustratie met de snelle oordelen over gebrek aan warmte in de media, maar dat doet aan zijn punt weinig af. De Obama-gekke die zich de afgelopen maanden ook van de Nederlandse media meester maakte, spreekt boekdelen; het ging louter over de persoonlijkheid van de kandidaat. Ook hier veel ‘hoop’ en ‘verandering’. Aan de klacht van rechts dat er door de NOS veel te weinig aandacht voor John McCain en zijn standpunten zou zijn, werd pas tegemoetgekomen toen hij met een kandidaat voor het vicepresidentschap kwam over wie het ook goed kletsen was – Sarah Pa-

lin. Schokkend gemakkelijk werden de bakens verzet; de glamour van de nieuwe JFK stak ineens bleek af bij de jagende huismoeder uit Alaska. Wellicht omdat er zo weinig aandacht was geweest voor wat hij nu eigenlijk te zeggen had. Want als je goed kijkt naar beide blikvangers, Obama en Palin, zie je juist hoe in hun tegengestelde imago de diepe crisis van het land zich aftekent. De even bevolgen als weinig concrete retoriek van Obama en de het harde, huiselijke nationalisme van Palin, het zijn allebei symptomen van wegkijken, de weigering om de afnemende macht van Amerika in de wereld werkelijk onder ogen te zien. Daarom is het zo gemakkelijk om de retoriek en het imago van de één door die van de ander te vervangen, hoe tegengesteld ze op het eerste gezicht ook lijken; ze zijn allebei wezenlijk onwerkelijk. Klopt de stelling van Penn, dan is het

juist de spraakmakende elite die ervoor zorgt dat het in de politiek steeds meer om persoonlijkheden draait en niet om inhoudelijke punten. De bewijzen zijn gemakkelijk te vinden: ook in Nederland zie je serieuze media die zich steeds gretiger met trivia bezighouden, een verslaving die hand in gaat met een almaar groter wordende obsessie met persoonlijkheid. Rita Verdonk in een praatprogramma tegenover een moslim die vrouwen geen hand wil geven – het hele trieste verschijnsel in een notendop. Ook Penn moet toegeven dat de door hem gesignaleerde tegenstelling – mensen onderop die zich zorgen maken over reële kwesties, een bovenlaag die zich verliest in een eindeloos geklets over uiterlijkheden – niet zo scherp is als hij wel zou willen. Ook hij moet toegeven dat ook gewone mensen gevoelig blijken voor media-geklets. De media-elite beïnvloedt

het klimaat, stelt hij daarom streng. Zij zorgt ervoor dat de discussies steeds oppervlakkiger worden, terwijl de elite zelf beweert dat het juist het volk zelf is dat zich ongeremd aan stemmingswisselingen overgeeft en iedere serieuze overweging overboord gooit. Die argumentatie is herkenbaar in zijn tegenstrijdigheid. Ook in Nederland word je dag in, dag uit bestookt met de notie dat het populisme van onderop komt, terwijl je steeds het tegenovergestelde waarneemt: het is de spraakmakende elite die volkomen verslingerd lijkt aan persoonlijkheden, de elite die niet weet hoe snel ze moet wegzappen wanneer er een inhoudelijke kwestie wordt aangeroerd. Ook hier geldt wat Penn over zijn eigen land vaststelt: „Elites may have set up PBS (de enige serieuze publieke zender in de VS), but that's not what today's chattering classes are watching.” Het enige serieuze Neder-

landse programma dat zich met de grote wereld bezighoudt, Tegenlicht, is zelden een goed bekeken programma. Niet zo lang geleden woonde ik een discussie bij van jonge, aanstormende talenten die naar Amerika waren geweest om de aanloop tot de verkiezingen te volgen – hoogopgeleid als ze waren, kwamen ze niet verder dan een klakkeloos enthousiasme voor de uitstraling van Obama en de constatering de McCain een ‘oude, gerimpelde man’ was. En maar klagen over de onbegrijpelijke populariteit van Rita Verdonk. De stelling van Penn maakt iets duidelijk: het is de elite die hopeloos verslingerd is aan het populisme waar ze met zoveel afschuw op neerkijkt, het is de elite die verantwoordelijk is voor het klimaat van vluchtigheid dat ze dagelijks betreurt.

Wilt u reageren? Dat kan op nrc.nl/heijne